

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TARSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelen naponként, a vasárnap és péntek kivételével.

SZERKESZTŐSÉGI IRODA:

Nagy-uj-utca Jóna-ház. 1704. sz. alatt.

De intézendő a lap szellemi részét illető minden közlemény. Kéziratok levelek vissza nem adtnak. Bémmentelen levelek csak ismert kezektől fogadtatnak el.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve:

Egész évre 10 frt. — Félévre 5 frt. — Negyedévre 2 frt 50 kr. — Egy hóra 1 frt.

HIRDETÉSI DÍJ:

Bélyegző minden hirdetésért külön.

Öt-hasasos petitor — egyzeri beiktatásért 5 kr. — Bélyegző minden hirdetésért külön.

30 kr. — Nyitólát 4 hasasos petitorért 20 kr.

KIADÓ-HIVATAL:

Kutasi Imre könyvnyomdája, Főpacz, Sz. Nagy Károly-ház.

Ide küldendő a lap anyagi részét illető minden közlemény, egyúttal az előfizetési pénzek, a kiadás körüli panaszok és a hirdetések.

Debreczen, jan. 20.

Mindkét ellenzék: a mérsékelt és a radikális. Minthogy így szereti nevezni magát, ámbár nevének bizony nem nagyon felel meg, a szélső bal is elvette az utolsó blattr mindenét. Még egyszer szerencsét próbálnak: hátha meglehetne bukítani a Tisza-kormányt választások előtt? Mert hogy a választások alkalmával bukassák meg, arra szörnyű vékony a reménységük. Az eszeszedték hát végső erejüket s neki álltak most két olyan törvényjavaslatnak, melyekről gondolják, hogy nem igen népszerűek. Nem nagyon sok ugyan már a puskaporuk, de a mi még van, azt most mind ellovoldozik. Ez az utolsó próbálkozás: — most vagy soha!

A két törvényjavaslat közül, melyeket most mindenöket föltették, az egyik a csendőrségről szóló, a másik a cukor, kávé és sör fogyasztási adójáról. Az egyiket a Bach-korszak szanárjainak gyűlt emlékével igyekeznek kapcsolni a polgárok szabadsága ellen intézett merénylet szinében intetni föl. A másik ellen keresztes hadjáratot indítanak az ország összes (?) kereskedői nevében.

Megmozgatták az agitációnak minden eszközt, nem azért mintha e két törvényjavaslat által látták volna leginkább fenyegetve az ország lakosságának szabadságát és existenciáját, hanem mert e két törvényjavaslat nyújt leg több alkalmat a gyanúsításra és félreosavarára. S ámbár az ellenzék oldalán, hogy a kormány bármely törvényjavaslatában elismerjék a becsületes jószándékot, ez a két trvjavaslát kiválóan alkalmassá látszott arra, hogy úgy mutattassék be a nagy közönségnek, mint a melyek által egyenesen a nemzet végmegrontására készül a kormány.

A mérsékelt ellenzék azonban még is restellte kissé a dolgot, hogy a jelenlegi közbiztonsági állapotoknak védelmére keljen s a szélső balal egyenlően kiáltja, hogy: „Életünket és vértünket a pandurokért!” Csináltak hát egy kis kerülőt s megtámadták a törvényjavaslatot, melyet szemben restelték megtámadni, hátulról s innen eredt a 8-ik § fölötti nagy vita. Hiszen ha csak a polgárok szabadságának védelmére a netán elkövethető rendőri zaklatások

ellen buzdította úgy föl a tisztelt társalgóra egyesült ellenzék, az nagyon szép s mi volnánk legkevésbé, a kik abban megróni valót találnánk; de a támadásnak egész iránya azt mutatja, hogy a polgári szabadság nagyobb biztosítása itt egészen mellékes volt, a fődolog pedig csapást mérni akormányra s úgy állítani azt a publikum zemei elé, mint a melynek szándéka a rendőri önkényt honosítani meg Magyarországon.

Héves küzdelem után azonban tegnap bevégeződött a csendőrségi törvényjavaslat fölött a vita s a szavazás is a 8-ik § fölött. Most hát a két kormánybuktató javaslat közül már csak az egyik maradt fenn. Természetes, hogy annál elkeseredettebb lesz a harc s fölött. Utolsó órában még egy felhásv küldött szót vidékre mindenfelé, hogy főleg a kereskedőség tiltakozzék még egyszer a behozni szándékolt új fogyasztási adó ellen, deputációk indításának az ország házába, hogy közvetlen a szavazás előtt visszatartassanak a kormánypárti képviselők közül mindazok, kikre netán hatni lehetne a fenyegetéssel, hogy kerületeikben nem választják meg őket újra, ha nem szavaznak ez adó ellen.

Ez az utolsó erőfeszítés. Ha most sem sikerül Tiszát kiemelni a nyeregéből, akkor oda minden remény, minden kilátás, ez az átkos kormány tovább is megmarad s attól lehet félni, hogy a nemzet, mely rá unt már a meddő vitákra, a hiábavaló hercehurczára, olyan képviselőket küld az országgyűlésre, a kik nem deklamálni, hanem dolgozni mennek oda. Valóban attól lehet félni, hogy a nép hálátlannul elejti és otthon hagyja az ellenzék leglámásabb szónokait.

Könnyen megeshetik.

— Ferencz József egyetem, ezt a címet kapta a kolozsvári egyetem. Az ottani lapok közlése szerint ugyanis a király a közoktatási miniszter előterjesztésére megengedte, hogy a kolozsvári tudomány-egyetem részére a bemutatott tervezet szerint való alapító levél kiállítását és kiadását. Ezen alapító levél, hivatkózással az 1872. évi XIX. t. cikkre az az által felállított s az 1872/3. tanévvel tényleg megnyitott kolozsvári magyar királyi tudomány-egyetemnek az azon tcz.-ben megígért ideiglenes szervezetét s abban adott jogait és kiváltságait is megerősíti, a tudomány-egyetemet minden jövőendő időkre nézve megalapítottnak és megerősítettnek nyilvánítja s meg-

engedi végül, hogy az jövőre „Ferencz József m. kir. tudomány-egyetem” címet viselhesen.

— Cukor kávé és sörfogyasztási adótörvényjavaslat tárgyalása a képviselőház mai ülésén kezdetét vette. A csendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslat megszavazása, határozottan következtetni enged, hogy ez is meg fog szavaztatni. Erre mutat az is, hogy az egyesült ellenzék vezére Sennyei Pál báró nem szólal fel, miután a meddő vitában nem akar részt venni.

— A Horvátországgal való egyezkedésre kiküldött regnicoláris bizottságba megválasztottak: Bánhidy Béla b. 155, Éber Nándor 155, Falk Miksa 155, Péchy Manó gr. 155, Plachy Tamás 155, Zsilinszky Mihály 155, Csáky László gr. 155, Prieszky Tádé 145 szavazattal.

— Dr. Matlekovics Sándor államtitkár — az apatini váaszközség országgyűlési képviselőjelöltségét elfogadta. A választás valószínűleg január hó folyamán történik meg.

— A szegedi királyi biztosságnak állítólag bekövetkező feloszlásáról, valamint egy külön szegedi szakosztálynak a belügyminisztérium keblében való felállításáról irányadó körökben teljességgel mitsem tudnak.

— Bosznia költségvetése. Württemberg herceg Bosznia főkegyelmezője — mint Szerajevóból írják — már elkészíté Bosznia 1881. é. költségvetésének előirányzatát. Ez előirányzat szerint a bevételek 700,000 frttal mulják felül a közigazgatási kiadásokat. Württemberg herceg azt indítványozza, hogy e felesleg közoktatási és kultusz célokra fordítsassék.

A társadalmi deficit.

Láng Lajostól.*

Sokat költünk vagy keveset keresünk?

(Vége.)

„A szellemi tőke meddő Magyarországon” — mondá Ditz hazánk egyik legmeglebbebb és legvilágosultabb barátja, kinek a magyar mezőgazdaságról rott munkája a legbecselesebbek közé tartozik, melyek e tárgyban napvilágot láttak. Igen, a kereset hiánya a legnagyobb, és ezt hiába akarnók csak takarékos-sággal, csak szükségleteink elfojtásával orvosolni. Csak-e eltem, mily szükségesszerű erősz- tönöznek bennünket azok tágítására, pedig azt nem is emittettem, hogy a magasabb műveltségű népekkel való érintkezésünk mellett még egy másik erő is ugyanebben az irányban gyakorol ránk befolyást. Ez erő amaz általános fényűzési hajlam, mely ma, a művészetek

*) A budapesti „Ellenőr” szellemes vezércikk- irójának ez eszmékben gazdag s ép oly alapos tanul- mányról mint meleg hazafias érzéssel áthatott cikkére különösen fölfigyelni kívánok.

az egyikek jelessége nem szórítja le ugyan- azon genre teréről a másikat.

Egy ország valamennyi festője és írója feldolgozhatja — például — Caesar diadal menetét. Hogy az egyik remek képet csinál e tárgyról, cseppet sincs utjában a másinak, hogy még remekebbet ne csináljon; hogy az egyik nagyszerű drámába foglalja, semmikép nem akadályozza a másikat; hogy egy még nagyobb szerűt írjon róla. — A színészeknél egy kicsit másképp áll a dolog. Ott, a társu- lat összes hősei közül csak egynek jut a di- csőség Caesárt játszhatni s ez a szerepcsés csak mindig az, a ki az igazgatót kegyét sze- repcsés birni: — a többiek a diadalmas hős győzelmi szekeréhez vannak lánczolva, igen, mi több: mint rabszolgák vagy leigázott fejede- lmekek még emelni kénytelenek a kegyeltnek dicsőségét — saját renoméjok kontójára.

Gondoljunk meg csak mit tesz az, egy mű- vésznek ki érzi s egyedül ő érzi — ambi- tiója lángját, gépies dekorációjul szolgálai el- lenfele dicsőségének. Ha ezt a helyzetet jól felgondoljuk s némileg át érezzük, úgy fogjuk találni hogy az a nem kegyelt művész nem sokkal kedvesebb hangulatban lehet mint le- hetett maga az a leigázott s a triumfator kocsijához lánczolt fejedelem; úgy fogjuk ta- lálni hogy annak a kegyelt színésznek pedig általa ábrázolt hősnél még sokkal inkább szüksége volna arra az Amuletto melyet az ókor szokásai a triumfator nyakába akasz- tottak, hogy az irigység szülte veszedelmektől megóvják.

ujra éledésével, az egész művelt világot át hatja.

Gondoljunk csak ama műtárgyak belát- hatatlan nagy seregére, melyeket a sokszoro- sító ipar nagy haladásának köszönhetünk s a melyek ma lakásaink feldiszfiztésében oly nagy szerepet játszanak és a kényelem hasonlóképp fokozódó igényei mellett életünket mind költ- ségesebb teszik. Mindezen tendenciákat lehet mérsékelni, de teljesen elfojtani nem, mert elemi erővel hatnak mint a gazdasági haladás természetes kísérői és uttorói.

De különben is nem a legtakarékosabb népek egyszermind a leggazdagabbak is. Né- metország takarékosabb mint Franciaország, és Franciaország — Hollandiát nem is em- litve — takarékosabb mint Anglia — és még is a gazdasági, mint minden emberi haladás élén a brit nép áll, óriási szorgalmával s a keresletet minden erkölcsös alakjában megbe- csülő egészséges világnézetével.

Nálunk ellenben az a baj, hogy takáro- kodni sem tudunk sokan s ha mégis tu- dunk, azt hittük mindent megtettünk. Pedig az igazi jólét csak a kereset minden oldalú kifejtésével járhat. De hogyan állunk e részben? Hogy birtokos osztályunk igen nagy része nem tekinti a mezőgazdaságot époly iparágának, mint bármely más, melyet alapo- san kell megtanulni és egész odaadással mű- velni, azt már említettem. De mit tesz a bir- tokos családok azon gyermeke, mely nem ma- rad a mezőgazdaságnál? Hivatálnok, tisztviselő vagy ügyvéd lesz — de más pályára nem megy és nem mehet, mert visszatartja őt a szokás és előítélet. S hozzájárul még az az anomali, hogy igen sok esetben megtartja a mellet birtokát, a minek kezeléséhez nem ért és így majdnem paragon hagyja heverni a nemzeti vagyon egy részét. E pályák kizárólagos felkeresése ma mind a hármát any- nyira túl telítette, hogy a szellemi proletaria- tus komoly veszedelem gyanánt kezdi fenye- getni a magyar társadalmat. Ha akármely pa- rány hivatalt megüri, százával jönnek a fo- lyamodványok olyan állásra, mely alig képes emberét eltartani. S e részben egyik sem hat olyan károsan mint a tisztviselői pálya. Mert a hivatalnoki pálya legalább bizonyos existen- tiát nyújt, de a választott tisztviselő állása nemcsak sokkal szerényebb, hanem bizonyta- lanabb is. A választási rendszer, a korunk modern áramlatával homlokegyenest ellenkező rendi alkotmány ez utolsó maradványa, mind- ennél hatalmasabban működik közre a közép- osztály megrontására. Mert midőn szerény és bizonytalan kenyeret nyújthat egynek, reményt ad tíz másnak, ki különben talán jobban fizető és biztosabb kenyér után látta. S az ügyvédi pálya tulte tségével szemben meg éppen hiába várunk orvoslást bármely korlátozástól, mert a míg még nagyobb — ott majdnem legyőzhetet- len nehézségekkel nem fog járni e pályákon ez élet, a szokás- és előítélet nem fogja en- gedni, hogy középosztályunk más pályákra küldje ifjait.

Pedig ott van két igen szép s a magyar nemzet állami létében nagy és nemes felada- tokkal felruházott pálya, a katonaság és pap-

Hát még mikor azok a mellözötték ezen felül még látni kénytelenek kegyelt kollégájuk játékaának hiányát — pedig ők látják legjob- ban, akaratlanul egybevetik annak gyarlósággal teli alakítását azzal a sokkal többetérővel, melyet annak helyén ők produkáltak volna: s mikor ráadásul még hallani kénytelenek hogy tapsol tombol az elragadott közönség, egyik esten úgy mint a másikon: ugyan kicsoda husból és vérből teremtett ne gyűlölné meg mesterségét?

Azért ne ítéljük el egyik színésznek má- sik társa iránti indulatát; mellőzés és irigy- ség a szinpad ikerszüőttei, — sőt inkább cso- dáljuk közöttük, azt kinek elég lelkiereje van az indulat e szörnyűsüőtteit még bölcsőjükből megfojtani.

Lássuk most a szinművész meglegedett- ségét. Szorosan véve, az előbbiek után, ez szinte feleslegesnek látszik. Mert ahol vissza- vonás és irigkedés tanyázik meglegedettséget keresai nagyon hiábavaló fáradság. Mihelyt pedig egy színész túl becsüli a maga talentu- márt, meglegedettségeről szó se lehet többé. Nagyon természetes. Egy művész se megle- gedett ha képességei nem oly mérvű elisme- resre találának a közönségnél mint magánál. A közönség tetszése szinte egy művésznél se nyom oly sokat a latba, mint a színésznél. Ez így van. Más művészek szükség esetén csak tehetnek valami őket megvigasztaló kifogást; s sokszor alaposan.

Például: hallottam, hogy egy festő kinek képei egy műtárlatnál be nem váltak, azzal

A „Debreczeni Ellenőr” tárczája

A szinfalak mögött.

— Tanulmány. —

Bögh Erik után UDVARDI SÁNDOR.

(Folytatás.)

A szinművész alkotása elegenden elvá- szthatatlan önmagától alkotójától. Mikor ő a szinpad deszkáin áll, nem lehet ugyanakkor a nézők között.

Ő és alkotása egy test. S a midőn a függöny legördül, műve, melyet alkotott már elenyészett. Csak emlékeztében él legfeljebb meg az, a mit teremtett. Abból is csak a váz- lat, a szándék.

A műnek tényleg megtestesült részét semerheti mindenki más, csak ő nem. A kö- zönség tetszéséből, véleményéből formálhat ugyan fogalmat magának művéről; de ez a hőkör vajmi megbízhatatlan! Egyszer ferde, másor szelíd, másor piszkos; ha tiszta, meg- iktán egyenes.

Más művészek alkotásait a velők kon- turálókéi mellé helyezhetik; s mi slatt- zokat egy jelesebb kor klasszikus alkotásai- val összehasonlítják, megelik egyszermind a mérték, melyszerint saját műveik felől ítél- bessenek.

Az önképzés e kelemes alkalm a leg-

buzgóbb színésztől is egészen el van zárva. Képzelnék maguknak egy festőt, kinek fest- ménei elkészültökkor nyomban elvitetnek tőle, úgy hogy azokat ő többé sohasem fogja lát- hatni. Emlékeztében él még a kép, de már inkább csak eszméje; s az eszme mindég ra- gyogóbb mint annak kifejezése.

Ha most szemei elé kerül társának egy- egy műve; ő látja annak legkisebb részleteit s látja a részletekben a kivált gyarlóságát: nem lehetetlenség-e, hogy tulzott ne legyen ily festőnek öb csérzete? — Már pedig a színésznek így vannak műveikkel mint ez a festő. Azért ne ötközzünk meg rajta, ha elbi- zakodottak sőt inkább bámuljuk szerénységé- ket, ha nem azok.

Azt mondják, hogy a visszavonás és irigység a művészi pályának elmaradhatatlan tövisel. Elég valószínű állítás. Hogy bármely művészitér mezéjén azonban gyerebbek mint a szinművészet után, az bizonyos. Mert nem a tehetség, hanem a pártfogolt embereknek szoktak irigyei lenni, a művészetek valamennyi ága között pedig nincs egy sem, melynél a „tehetség” — „hivatott” szó gyakrabban volna egyéb „pártfogoltatás”-nál mint éppen a scenirozó művészet terén.

Minden más művész maga választhatja ki feldolgozandó tárgyát s alapíthatja meg terjedelmét. Ha látja, hogy egyik vetélytársa egy szép nagyszabású műtermékével lepi meg a közönséget, neki semmi érdekében nem áll, annak dicséretéhez hozzá nem járulni; nagyon kevés oka van az irigkedésre, mert hisz itt

ság, melyeket a magyar középosztály egészen elhanyagolt. Nem tagadjuk, hogy a közelmúltban igen alapos és természetesen okot tartóztattak vissza a nemzet ifjúságát az első pályától. De ma ez okok nem léteznek többé, s a magyar ifju nemcsak magának és családjának tesz azzal szolgálatot, midőn oly pályára megy, mely nemcsak a férfias erényeknek, de napjainkban már a szorgalomnak és tehetségnek is a legkétségvetetlenebb kitalásokat nyújtja, hanem szolgálatot tesz vele nemzetének is. Mert bármily kíváncsi volna is, hogy a közös katonai tisztikar szelleme nemzeti aspirációink iránt kedvezőbb legyen, a míg a magyar elem oly csekély marad abban a tisztikarban, mint jelenleg, hiában ábrándozunk változásról. S hogy e részben leginkább bennünket terhel a hiba, mutatja a honvédség, hol bizonyosan senki nem panaszkodhatik a magyar nemzet iránti ellenszenvről, s mégis alig tudnak elegendő magyar tisztet kapni.

De mit mondunk arról a másik sajnos szokásról, hogy katolikus ifjak egészen elhanyagoltak a papi pályát, melynek pedig nem kevésbé nagy és üdvös szolgálatokat tehetnek hazájuknak és nemzetiségüknek. A katolikus egyház nemcsak valósi, de állami institúció; és nincs komoly politikus, legkevésbé a más felekezetűek közt, ki azt bolygatni akarná. Jól tudja mindenki, hogy az épen mai alakjában rendkívül sokat tehet fajunk biztosítására, és egyik legtermészetesebb munkása a jövőben Nagy-Magyarországnak. Hogy van mégis, hogy a jobb módú ifjúság annyira tartózkodik e pályától? A világ szélsőségei között ingadozva halad előre, s ha egy-két évtizeden át az általános politikai oppositionális szellem a vallás terén is szélsőségre vagy legalább közönyre hajtott egész nemzedéket, jerméjük, hogy a józan visszahatás itt is be fog állani, s a középosztály gyermekei fel fogják keresni ismét azt a pályát, mely, tisztas, sőt fenyves anyagi existenciát nyújt, nagy társadalmi és nemzeti misszióval kecsegtet.

De ha e pályákon sem látjuk a magyar birtokos osztály gyermekeit mily szörnyűkés fogná el legnagyobb részét, ha azt követelnék tőle, hogy iparra és kereskedelemre küldje fiait. Pedig a míg ez előtéttel nem szakít, alapos gyógyulást szintén hasztalan reményünk. Magyarország földje jobban művelve, tetemesen többet jövedelmezne mint ma; de akárhogy fokoznák termő erejét, arra már nem elegendő, hogy egyedül elégítse ki mindazok fokozott igényeit, kik ma a középosztályhoz tartoznak.

Ah igen, az ipar és kereskedelem, ez ma mindenkinek a szájában van, ha vele demonstrálni lehet. Banketteken érte mondják a lehangzatosabb toasztozókat; négyületeken érte szavalják a legpáthetikusabb frázisokat; választásoknál érte osztogatják a legkegyesebb kézsorításokat és öleléseket. De ki látta volna, hogy ugyanez urak közül valaki erre a pályára küldte volna gyermekeit vagy csak legközelebbi hozzátartozóit? Senki.

Jól tudom, hogy a kezdet nehéz és a korábbi nemzedék felfogásában nevékedett szülők, minden külső kényszer nélkül elég képesek arra, hogy oly pályára adják fiaikat, mely szívök kedvenc álmaitól oly messze elmarad. De ez a kényszerű szükség itt van s azért hiszem, hogy az átalakulás meglesz.

Ipar és kereskedelem sehol nem fejezt ki önkényesen. Csábító alkalom vagy kényszerítő szükség voltak mindig szülői. A tengerparti vidékek vagy természetlen földi országok lakói voltak az első iparosok és kereskedők. Ott ellenben, hol messzeterjedő buja növényzettel rónaságok borították a föld legnagyobb részét, mindig majdnem egyedül a földmivelés felé fordult a nemzet egész munkássága. Ilyen országokban csak a termelési és társadalmi viszonyok változásából előálló kényszer vezetett más foglalkozásokra. Ez tette egyedül iparossá és kereskedővé a művelt nyugatot, de ugyanez bizonyosan azá fog tenni bennünket is.

Ama nyomott és sokszor szomorú helyzet, melyben ma a magyar középrend sulylik, minden fájdalmi dacára, nem a hanyatlás kétségbeesett végső vonaglása, hanem egy nagy

vigasztalódott: hál' istennek van e földön még azért elég város, ahol méltatni tudják a történelmi festőt.

Egy a közönségtől félreértett lyrikus költő meg így vigasztalagta magát: éretlen még e kor ahoz, hogy e verseket felfogni tudná, de jönek majd nemzedékek, akik — ha majd minden alkalmi poéta feledve lesz — az én költeményeimet élvezzék.

A színész nem vigasztalódhatik így; számára a mai közönség az első és utolsó fórum. Ez neki minden. Ő nem apellálhat sem más emberek jobb ízlésére, sem a jövő nemzedék magasabb felfogására. Neki, ha kortársai nem adnak igazat, nem is remélhet többé igazságszolgáltatást; mert őt sem a születendő sem a távollevő emberek nem látják soha. Ő félre van érve s félre értett marad örökkön-örökké. S a mi a legfájdalmasabb, még elise hiszi róla senki, hogy félre van érve kivéve őt magát, aki kínosan érzi, — s rajta kívül néhány rokona no meg — ha van — felesége.

S melyik hát az a fórum, a melynek ítéletét soha nem fellebezheti? Lássuk!

Először: a rendezőség;

másodszor: a hírlapi kritika és

harmadszor: a közönség.

Hogy e három factor ítéletének megbízhatatlanságáról meggyőződhetünk, csak azokat a bizonyítványokat kell látnunk, a melyeket ők egymásról kölcsönösen kiállítanak. — A világteremtéstől fogva még mai napig nem existált színigazgató, kivel a közönség és szerkesztőség teljesen megelégedve lett volna. Ez a

átalakulási folyamat vajudása. Magyarországnak nem szegényedik egészében, hanem nem gazdagodik úgy mint kellene, mert legfontosabb termelő eleme, a középrend, egy gyötrelmes de örvendős jelekkel bíró átalakuláson megy keresztül. S minthogy ez átalakulás gyorsítását sokkal inkább várhatjuk az újkor elfogulatlanabb eszméivel jobban megbarátkozott ifjabb nemzedéktől, mint a bármily tisztelőre méltó, de a múlt iránt mindig elfogultabb idősebb nemzedéktől — ez ifjabb generációhoz, Magyarországnak reményéhez és jövőjéhez intézem e cikkem végső szavait.

Egyről ne feledkezzék meg a magyar ifjúság soha: s ez az, hogy a kereset minden erőköcsös neme tisztesség, becület. A munka, a termelő, szerző munka a XIX. századnak nemcsak hatalma és ereje, büszkesége és dicsősége, hanem egyszersmind morája és poésise. Morálja, mert a munka, mely egyik kezével jólétet ad, másik kezével fölemeli, átformálja lelkünket. A fáradó, kereső embert nem tántorítja meg a könnyen szereshető gazdagság lidérc-fénye. Csak a könnyelmű, pazart és dologtalan ejti meg a szédítő göze. És végül poésise, mert minden románcznál és odánál magasabb költészet van abban a darab kenyérben, melyet becsületes verejtékünkkel szerezünk meg családunknak.

S azért ne hallgasson az ifjúság azokra, kik osztályozni akarják a kereset nemességét és ne hallgasson azokra sem, kik azt hirdetik, hogy ilyen vagy amolyan kormányi intézkedés miatt meddőnek kellene maradnia a legjobb ügykezetnek.

Ne hallgasson az ilyen szavakra, sem ma, mikor azt elleneink mondják; sem a jövőben, ha egyszer mi kerülünk az ellenzékbe és a pártsenvedélyek annyira elvakítanak, hogy hasonló vádakra fakadnánk.

Az anyagi jólét minden cultura alapfeltétele. De ezt az anyagi jólétet csak úgy biztosíthatjuk hazánknak, ha a munka és kereset egyetlen ágát sem hagyjuk parlagon.

Szavazás a képviselőházban.

Napok óta folyik az országgyűlésen a közbiztonsági szolgálat szervezéséről (csendőrség) szóló törvényjavaslat tárgyalása. A törvényjavaslatot mint már írtuk, általánosságban elfogadta a képviselőház és a részletes tárgyalásnál csak egy §-a 8-ik §. idézett elő nagyobb vitát.

A 8-ik §. azt mondja, hogy a csendőrk fölött büntgyekben a honvédelmi bíróságok ítéljenek. Több ellenzéki szónok, s ezek között első sorban P u l s z k y Ágost emelt szót e paragrafus ellen, mely módosítandó lett volna a szerint, hogy a csendőrség, minden tekintetben a polgári bíróságoknak legyen alárendelve.

T i s z a K á l m á n miniszterelnök hatalmas érveléssel döntötte halomra az ellenzéki szónokok szavait. Meggyőződése az, hogy a katonai fegyelem csak úgy tartható fenn a csendőrségnél s a csendőrség a maga hivatásának csak úgy felelhet meg, ha ránéve meghagyatik, — nem behozatik — az, a mi eddig törvényes receptio után a hadseregbe és a honvédségre néve megvolt; azaz, hogy a csendőrségi közegek egyéni büntgyei a honvédelmi bíróság elé tartozzanak.

A kérdés megoldását szavazat döntötte el. Az ellenzéki képviselők biztosnak hitték az eredményt, mely megcsalta őket.

A névszerinti felhívás mellett történt szavazás eredménye a következő: 445 igazolt képviselő közül enlők és a 34 horvát képviselő nem szavazott. Igen-nel szavazott 149; nem mel 137, távol volt 134 és így a 8 §. 12 szónyi többséggel elfogadtatván, a beadott módosítványok elestek.

A törvényjavaslat többi §-ai észrevétel

tény sokkal mindennapibb igazság, semhogy még bizonyítani kellene.

Mondhatná valaki, hogy a nagy Goethe csak kivétel? — En bizony kétkedve me rem még őt is annak tartani; ámbár ő a fentnevezett két factorral szemben igen csekély hatalommal volt felruházva, ő t. i. mint színigazgató, de egyúttal a weimari herceg minisztere, parancsot adhatott a rendőrségnek a fűtől közönség kidobására, mint a sajtó főcenzora pedig mind az olys hangu bírálatokat, a melyek nem a szája íze szerint referálnak, egyszerűen széjjel téphette; mégis mindezek az előnyök dacára állítani merem, hogy ő vele sem volt mindepeki megelégedve.

A színházi krónika ugyanis, fejejezte, hogy midőn a nagy Goethe ellene lett volna „Aubray kutyája” vagy a Bondi erdő” című szindarab reportoire leedő felvételének s e vitát ő ismeretes epigrammájával „Dem Hundestall soll nie die Bühne gleichen, Und kommt der Pudel, muss der Dichter weichen”

kabinet-kérdéssé tette: az író mellőzték, de a pudli kutyának szerepelni kellett.

Teljes alapossgal kérdezhetem tehát olvasóimat, ha a művés és nagy e legnagyobb emberét azok közt, kik valaha udvari színház vezetői voltak, mellőzték egy pudli kutyá miatt — micorda respektusa legyen az igazgatónak a színész előtt, mikor az az igazgató meg a mellett, hogy nem is miniszter, nem is cenzura-főnök: nem is egy Goethe?

nélkül megszavaztatván, következett a csendőrségi legénység állománya nyának kiegészítéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása.

I f j K á d a y Gedeon gr. előadó röviden ajánlja a törvényjavaslat elfogadását.

I r á n y i Dániel nem fogadja el a törvényjavaslatot.

Elnök szavazatalá bocsátván a kérdést, a ház a törvényjavaslatot általánosságban azután pedig részleteire nézve észrevétel nélkül elfogadta.

Országos phylloxera-enquete.

Budapest, január 19.

Az országos phylloxera-enquete tegnap este arta második ülést Kemény Gábor b. kereskedelmi miniszter enkléte alatt. A mai ülésnek első tárgyat képezte a phylloxera-kisérleti állomás felállítása. Abban történt megállapodás, hogy a kísérleti állomás csak oly inficiált területen állítandó fel, mely nincs öszekötöttesben más nevezetesebb szőlőterületekkel s a melynek talaja nem homoktalaj.

A tanácskozás második tárgyat képezte a szőlővessző-forgalom és a földdel csomagolt növény-forgalom kérdése, különös tekintettel a külföldről való behozatalra. A bizottság erre nézve egyhangulag hangsúlyozta, hogy a szőlővessző forgalma továbbra is a lehető legszigorubbban tiltassék. A nem gyökér-földdel csomagolt növény behozatalra nézve a bizottság fő kérte a minisztert, hogy a jelenleg érvényben lévő conventio intézkedéseit azon törekvésekkel szemben, melyek annak lazítását célozzák, — lehetőleg megóvni és a gyökér-földdel való behozatalt megakadályozni szivekedjék.

A többi kérdések egy kisebb állandó bizottságra bízattak, mely megalakulván, ma délután 4 órákor tartja a kereskedelmi miniszteriumban első ülést.

A görög török kérdés.

A választott bíróság tervét Franciaország visszavonta, midőn mindent elkövetett a török görög kérdés békés megoldása érdekében, így tehát most Franciaország megszabadult a kezdeményezéstől és felelősségtől, most már a hatalmak dolga a fölött tanácskozni, hogy minő fogadásban részesítsék a porta javaslatát. A szultán egyébirant el van határozva, hogy Görögországgal azonnal megskatija az öszekötöttest, ez nem fogadja el a konstantinápolyi nagykövetelekkel való újabb tárgyalások kezdeményezését vonatkozó javaslatát.

Arra nézve, hogy mit tennének a hatalmak az esetre, ha a mint várni lehet Görög és Törökország hajba kapnak igen érdekes levelet kapott a „Pol. Cor.” Berlinből, a melyből írja azon meggyőződését fejezi ki, hogy a török-görög háború kitörése esetében valamennyi hatalom magukra fogja hagyni a küzdelmet, és Orszországot, bekére és reformokra vágyva, érvényesíteni fogja befolyását Kelet-Ruméliában, hogy a pánbolgár elemeket viszsztatartsa a mozgalmától. Az elszigetelt Görögország le fog győzni. A porta bizonyára tartózkodni fog a foglalástól. Görögországnak kényszerített lemondása minden területi nagybodásról, hadi kárpótás fizetése és a legfegyverzés azonban sok időre compromittálna a görög misszióját. Még most is remélik tehát, hogy mindezt meg fogja fontolni a görög kormány.

Ma érkezett távirat jelenti, hogy a török minisztertanács tárgyalta azt a kérdést hogy legelőbb mekkora területet hajlandó átengedni Görögországnak. Az új engedmények, melyek az okt. 3. fejezékben foglaltaknál is nagyobbak, új körjegyzék tárgyat fogják képezni, a mely gyakorlatilag ki fogja egészíteni a jan. 14-ki kör-

Ilyen tekintély tehát a színigazgató, — a rendezőség.

A mi a sajtót illeti, arra ugy a közönség, mint a színészek azt szokták mondani: „ugyan ki törődnek velők?” — s csakugyan, magok a hírlapok adnak alapot e vélemény építésére, a midőn merő ellenkezési viszke- tebből egy ugyanazon játék felől a leghomlok- egyenesebb nézeteket vallják és hirdetik.

Hát még a harmadik fórum — a közönség! Hogy lenézik e nagy hatalom gyakran ugy a színművészek, mint maguk a kritikus urak részéről! S dacára a három nagy hatalom ez egymáshoz való contrast viszonyának a legsajnosabb egymás alá való rendeltetésben lelekeznek. Nezzük csak.

Minnek utána azt, hogy kinek-kinek tehetségéhez melyik szerep a legmegfelelőbb, a rendezőnél illetékesebben más valaki meg nem ítélteti, a rendező, vagy vegyük színigazgató kezében van erdetlőt fogva a szereposztás joga s e joggal nyilván a bírói hatalom. — Ha most egyiknek masodrangú szerep osztatik ki, holott ő — érezve tehetségét — első rangot óhajtott volna s e miatti elégedetlenségében panaszkodik, hogy felel rendező a színigazgató? — Így: mit tegyek mi kis szerepekben ki nem elégit a kritikát és közönséget, nem bízhatók öre nagyobbakat!

S ha egy új darab kerül színre, nemde óvakodva nyilvánítja a publikum tetszését mindaddig, míg a lapoktól engedélyt nem kapott a mulatás, vagy unatkozásra. A sajtó meg be-

jegyzéket. A porta által kapott jelentések szerint a jan. 14-ken kelt jegyzék, mely a görög kérdés rendezéséről szól, Európában mindentűt jó hatást gyakorolt.

Irodalom és művészet.

Uj zeneművek. Táboraszký és Parschnál Budapesten „Schweizerhaus Rendez. vous” polka francias jelent meg jun. Fahrbach Fil-ptól. Ára 60 kr.

Pirnitzer Frigyesnél pedig Deutch Willitól „Sprechen Sie mit Mama” polka mazur és „Les Inséparables” marsch-polka. Ára 60—60 kr. — Helyben kaj, hatók S c h m i d t zeneműkereskedésében.

Budapesti népszínház sora a jövő bérletitől kezdve új kezekben lesz. A népszínház igazgatóját Rákosi Jenő csakugyan viszálepett, s helyette sógora, Evva Lajos veszi át az igazgatást, kit azonban Rákosi támogatni fog dus tapasztalataival.

Szépirodalmi pályadíjak. A Kisfaludy-társaság egyik mostani pályadíja tudvalevőleg 50 arany, melyet az utóbbi két évben nejelelt, vagy a társasághoz beküldött legjobb verses elbeszélések itélnék oda. Ifjabb és idősebb költőink közül többen pályáznak e díjra, de ezek közül egy sem lehet a győztes, azon egyszerű okból, mert az említett két évi időközre oly kiváló mű megjelése esik, mely szintén költői elbeszélés, még pedig a legjavából, sőt a hazai irodalom egyik kiváló remeke és kincse. Ez a mű pedig: Arany János műve „Toldi szerelme.” Önkénytelen pályamunka az melynek oda is adják a jutalmat. A Toldi szerelmeinek ez már a második díj lesz, mert az Akadémia nagy jutalmát is megkapta már. — Uj drámai jutalomdíj kitűzése iránt fog közelebb intézkedni az akadémia. Nehány évtized előtt ugyanis a Péczely-hagyatékot akkép örökölte az akadémia, hogy a tőke megszaporodása után két két ezer frtnyi tiszteletdíjjal jutalmazzon oly tragédiákat, melyeknek tárgya a magyar történetből van merítve s mint abszolút becsű munkák sikert értek.

Liszt Ferenczet e hó 14-én külön ki hallgatósáon fogadta a pápa, kinek a mester által nyújtotta két legújabb s a pápának ajánlott művét. Az egyik mű címe: Tunes Petrus, a másik Cominus conservetum. A két mű Rómában nyomtatott Pacificó Manganelinél igen díszesen. A pápának átnyújtott példány páratlan műveléssel van kiállítva. Megemlítjük azt is, hogy Liszt tiszteletére az nap délután fényes bucsuakomát adott Keudell báró német nagykövét s a vendégek közt volt Hohenlohe bimbork is. Liszt másnap Budapestre utazott.

Magyar zene Nizzában. Berkes Kálmán zenekara e hó 8-án érkezett Nizzába s azóta ott játszik. A barna fuakat nagyon ünnepelek a híres fürdőhelyen s anyagi tekintetben is sikerült vállalatuk.

A magyar festők száma Münchenben az idén rendkívül sok kezelt művészszel gyarapodott. Az akadémiait jelenleg 25 magyar növendék látogatja; ennyi soha se volt még. Ausztriából is csak 26, Csehszorból 12, Oroszországból 8 és Olaszországból 2 művész-növendék van.

A tisztviselők. Ez a címe Csiky Gergely legújabb négyfelvonásos társadalmi színművének, melyet az utóbbi három hét alatt fejezett be Bécsben.

Zichy Mihály „Kisérletek órája” című képét a király is megnézte az osztrák „Kunstvereine” ban. Az uralkodó megjelenésekor még nappali világitása volt a szenzációs festménynek, de csakhamar leeresztették a terem ablakredőnyeit s a villanyos fényözönt rábocsátották a temetői jelenetre, melyet a király hosszasan nagy érdeklődéssel szemlélte.

Beethoven magyar operája. A budai várszínház lomtárában egy igen érdekes könyv van, mely az 1812 ik évben megnyitott Pest városi nagy színház, — mely a mostani „Gizela-terem” volt — színlapjainak fél évi folyamából áll. Ebből kitűnik, hogy az akkori német színházat Beethovennek „Szent István” című melodramjával, melynek szövegét Kotzebue írta, nyitották meg. Ezt követte „Athen

várja a közönség véleményének nyilatkozását: „Meg visszafogunk tért a darabra.” — „színbíralatunk terszűke miatt jövő alkalommal fog közérletetni” — ez a szokásos takaró, mely alatt a referens urak öszemáskálva piactot, kávéházat, megfogalmazták önálló szakavatott bírálatukat.

Ez az a három nagy hatalom, melytől a színész sorsa függ.

Tekintsük meg most a színész álláspontjából a három hatalmaságot, hogy láthassuk, lehet-e csak egyikével is ezeknek megelégedve!

Az igazgatóval való megelégedésről szó sem lehet. Míg bárkinek a nagy közönség köréből is meg tudja bocsátani a színész, ha őt a jogosnál kevesebb nézi, mert hát laicusnak gyakran nincs sem képessége, sem alkalma őt megbírálni: igazgatójának bűnéit rója fel; mert ennek már ex offo érteni kell a tehetségek felismeréséhez s ha alkalma nem volt felismerhetni, az egyedül az ő hibája.

Minthogy am a drámai színésznek, saját képességéről legtöbb esetben — emlitetük már — egész eltérő véleménye van, mint másoknak, az igazgató pedig természetesen szinte ezekhez a másokhoz tartozik, a színész szempontjából az igazgató helytelenül ítéli meg a tehetségeket, vagy is nem ért hozzá; egy értelmetlen igazgatóval aztán, hogy lehetne a színész megelégedve?

(Vége köv.)

•